

הערה בענין שליח במאמר

הנה ידוע מה שחידש הנוכח באה"ע מהדו"ק סי' כ', הביאו הקצוה"ח סו"ס קפ"ב, שלפי סברת הרא"ש נגיטין דף י"א ע"ב גבי תוספ' לבע"ח במקום שהב' לאחרים, דאפי' עשאו הכעל שליח לא קני דלאו כל כמיני' לשויה שליח במקום שהב' לאחרים, וכתב עלה בנוכ"ח ח"ל, וכו' אמרתי דין חדש מה שלא חזר עדיין בשום פוסק, דאפי' קודם חרס רצינו גרשם ע"ה ולדינא דגמ' דמגרש אדם אשתו בע"ב, מ"מ ע"י שליח א"א לגרש בע"ב, דא"א לשויה שליח לחוב להאשה, ולפי"ז הוי שליח לגרש כמו שליח לקדש, ובשם ששליח לקדש אי אפשר להשלים לגמור הדבר בלי רצון האשה, כן גבי שליח לגרש אין ביד השליח לגמור הדבר בלי רצון האשה, עכ"ל.

ונראה דליכא צוה נפ"מ לגבי מאמר דיבס כיצמתו, דכיון דאחיו יכול לעשות ג"כ הקנין בע"ב, הוה צוה תוספ' לבע"ח במקום דהב' לאחרים, ואינו יכול לעשות שליח, ובאמת תליא זה בפלוגתא רבי ורבנן בקידושין מ"ד ע"א אי מאמר הוי רק מדעתה או גם בע"ב, דהרי בכל גווני תוספ' לבע"ח דלא קנה, אם הלוי נתן לו, קנה, כיון דהוא הבעלים והוא יכול לעשות כל מה שצרכו ואפי' לחוב לאחרים, וא"כ אי אמר' דבמאמר בעינן דעת היצמת, א"כ מהני שליחות, כיון דהוי מדעתה, ויכולה לעשות גם דבר שהב' לאחרים, אבל אי אמר' דמאמר הוא בע"ב, לכאורה משמע דאין יכול לעשות שליח.

סימן ד

בענין הרי זה גיטך והנייר שלי

גיטין דף כ' ע"ב, ת"ד הרי זה גיטך והנייר שלי, אינה מגורשת, ופירש"י, דכיון דהנייר שלו לא נתן לה בלוט, ובני רב פפא בין שיטה לשיטה ובין היצה לתיצה מאי, תיקו, ומקשו בגמ' דתיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פפרים, ותיירצו, לא צריכי דמעורה, וחזקין דלית מאן דפליג על הדרשה דספר אחד, ויש לתמוה אמאי השמיט הרמב"ם דין זה מפסקיו, דגט שנכתב ב' ספרים פסול, וכן קשה אמאי השמיט הרמב"ם אצטע"א דרב פפא מהלכה.

אוצר החכמה

והנה הגאון רבי חיים הלוי זצ"ל נגדפס בחידושי הגר"ח על הש"ס עמ' פ"הן הקדים צוה, דהנה לכאורה האי מיעוטא דב' ספרים הוא מיותר, דליכא למימר דהמיעוטא דספר אחד קאי לדיכא דכפב

בשני ניירות מופסקות זו מזו, דכסה"ג בלא"ה פסול דליכא עדות עדים על שטר זה, דלא מיבעיא לר"מ דאמר עדי חתימה ברחי א"כ הא נשאר הנייר השני בלא ע"ת, וגם אם חתמו על השני ניירות לא מהני דאין כאן עדות שלמה והוי חצי דבר בכל מקום, וגם אפי' לר' אלעזר דאמר עדי מסירה ברחי, ז"ע, דהא כל אחד בפ"ע אין בו שום הוכחה שהוא שטר גירושין, והצירוף של שניהם יחד זה לא כתוב בשטר כלל ולא הוי אלא בע"פ.

ויש להוסיף עוד צוה, דאין לומר דקרא דספר אחד ממעט באופן דתפרו ב' חלקים של נייר ואח"כ כתבו וחתמו, דהו' לא מיפסל משום עדים, דכשעת חתימתו הא חתמו על כל הגט, דבאופן זה גם פסול

דספר אחד ליכא, וכן מחוצר נהגות חשק שלמה על מחני' דלעיל י"ט ע"א דהנן דכוכב גט על הקרן של פרה ונתן לה את הפרה, ומחוצר דנקט קרן של פרה בדוקא, משום דהיה מקום לפסול לכתוב עליו את הגט, כמו דפסליק קרן של פרה לשופר בר"ה דף כ"ו ע"א מטעם דקאי גילדי גילדי ומתחזי כשנים ושלשה שופרות ושופר אחד אמר רחמנא, וא"כ הו"א שגם לכתיבת גט יפסל דספר אחד אמר רחמנא, וקמ"ל דכשר, וטעם הסילוק הוא, דהתם שם שופר עליו מיד, דשופר הוא מלשון שפיפרת, ולכן איט מועיל מה שנחבב אח"כ, אבל גבי גט כל זמן שלא נכתב עליו, אין שם ספר עליו, וכשכתב עליו כבר מחוצר הוא, וכוכב שם שכן תירך בשו"ת בית אפרים או"ח סי' ב', והעלה מזה דאם תפר שני יירות קודם כתיבה מקרי ספר אחד וכשר, ע"ש.

אוצר החכמה

גמ' אין להעמיד הדרשה דממעטין ספר אחד אליבא דר"מ בגוונא דנשעת עשיית הגט, דהייט נשעת הכתיבה, היו שני חלקים של נייר, ואח"כ תפרו הגט וחתמו העדים, דכסה"ג ליכא פסולא דעדים, דהא חתמו על שטר אחד, ובעינן למיפסליה משום הדרשה דספר אחד, דכתיבת הגט לא היתה כדינה ופסול, [אך לר"מ נודאי פסול בלא"ה, דהא בין דנשעת עשיית הגט לדידי', דהייט נשעת שחתמו, כבר היו ב' ספרים חשיב הרי כאן כאן עדים ומשו"ה פסול]. שם אינו, דהא אכתי ליכא פסולא אחרת, דמאחר דנשעת הכתיבה מוכרח שיתפר הגט בשביל הכשר האמיתית, א"כ הו"ל מחוצר דביקה בין כתיבה ונתינה, ויש לפסול כמו מחוצר קצילה, ואף דלא מנינו פסול דמחוצר דביקה, דרק מחוצר קצילה הוא דפסליק בגמ' כדלקמן כ"א ע"ב, מ"מ כבר כתב הר"ן לקמן כ"ב ע"ב במחני' דהאשה טיתנת גיטה, דאף דמחוצר הקנאה האשה לבעל בין כתיבה לנתינה, לא אמרינן כזה דהו"ל מחוצר כתיבה הקנאה ונתינה, דלא אמרינן הכי אלא בדומיא דקצילה שהוא מחוצר מעשה צגופו של גט, והרי דמסתבר לפי"ו דגם מחוצר דביקה מעכב דג"כ הוא מחוצר מעשה צגופו של גט.

והיוצא מכל הא"ל, דפסול דב' ספרים הוא פסול כללי בכל השטרות מחמת חסרון נעדים, וא"כ הך קרא דספר אחד דכתיב בגט אשה, לא אחיז אלא באופן שאמר לה ה"ו גיטך והנייר שבין שיטה לשיטה שלי, כאינעית רב פפא בגמ'.

והנה נביאור האי ספיקא דרב פפא איכא לפרש דמספקא ל"י אם הנייר שבין שיטה לשיטה הוא ממשי כמו הנייר שעליו נכתבו האותיות, והוא עצם הגט, ולפי"ו כיון ששייר הנייר שבין שיטה לשיטה, הוא ממשי כמו שאמר ה"ו גיטך והנייר שלי, או דילמא לא הוי אלא כשאר הגליון ואיט חלק מעצם הגט, וע"ז מקשה הש"ס ופיפוק ל"י משום ספר אחד, פי' כיון דגלי קרא דנעיין שיחא שטר אחד, א"כ אם יהי' דבר זר שאינו מעין הגט מפסיק באמצע הכתב אזי לא קרינן לה ספר אחד, וא"כ בע"כ שהגליון שבין שיטה לשיטה אינו דבר זר אלא הרי הוא חלק מעצם הגט ודומה להנייר שעליו נכתבו האותיות, וממילא אם שייר בין שיטה לשיטה פשיטא דפסול, דהא הוי כאילו אמר והנייר שלי, והשפא נטא אל הביאור נטעם השמטת הרמב"ם הא"ל, דהנה י"ל דדרשת הגמ' מחפשת דמספק"ל רק באופן דבין שיטה לשיטה, ולעולם אינו מנ"ד דהוי ב' ספרים [דהוא פסול עדים בלא"ה ובג"ל] אלא דהוי חסרון דונתן וכאילו אמר דכל הנייר שלי, ואיכא למימר דמוכרח לפרש כן, דאילו נפרש הדברים כפשטן דמקרי ב' ספרים מחמת החלק ששייר הבעל לעצמו, איט מוכן כ"כ, דהא אכתי לא קאץ הבעל חלקו ועדיין ספר אחד הוא, ויעוי' בר"ן שמשו"כ דחק עצמו לפרש כאן מטעם דכל העומד ליקאץ בקטין דמי.

וע"ז מוקי לה הש"ס במעורה, דהוה ספר אחד אף בלא הגליון בין שיטה לשיטה, דאפי' אם לא מקרי הך גליון עצם הגט, אלא דבר זר, אכתי ספר אחד הוא, דהא הו"ל מעורה, וקמינעיא ל"י לרב פפא כסה"ג אם באמת חשיב בין השיטין דבר זר ואם ישירו לא יפסול הגט, או דילמא נחשב כעצם הגט, ואם ישירו יפסול מטעם דהוי כמי שאומר והנייר שלי, ולפי"ו

נמצא, דמישט דב' ספרים אינו מנריך אלא שיהא מעורה, אולם כל הנפ"מ הוא רק אם נפשוט ספיקא דר"פ דלעולם בין השיטין הוא דבר זר ואינו חלק מהגט, ולא מיפסל מטעם דדמי לאמר והנייר שלי, ולכד זה אם גם אינו מעורה פסול משום ב' ספרים, ורק כיון שמעורה לא מיפסל וכמוש"ג.

ואולם מלבד מה שאיכא להקשות אמאי השמיט הרמב"ם דין זה דבעינן מעורה, עוד תמוה טובא, דמאי קמבעיא לי' לרב פפא, הרי בע"כ גרידן לפשוט דבין השיטין אינו חלק מן הגט, דאי נימא דשוה לעצם הגט, א"כ אמאי אינטריך להמישט דב' ספרים דכאינו מעורה פסול, דהא אי שיר לבין השיטין אפי' אם מעורה פסול משום דהו"ל כהנייר שלי.

והנראה בזה, דהנה על קושיא הראשונה אמאי השמיט הרמב"ם דין דספר אחד, יש מהאחרונים שחירטו ע"פ מה דמבואר לקמן בדה"ט ע"ג, דרבנן דרשי הכתוב ספר לספירת דברים הוא דאחא, ולית להו הדרשא דר' יוסי הגלילי מה ספר דבר שאין בו רוח חיים הוא וכו', וא"כ ה"ה דלית להו ג"כ הדרשא דספר אחד. ועי' בתוס' פסוגין דבאמת הוקשה להו דאמאי פשיטא לי' לתנא דידן דדריש ספר אחד, הא לקמן דרשי רבנן ספר לספירת דברים הוא דאחא. וא"כ איכא לפרש דהרמב"ם דפוסק כרבנן דר"י הגלילי, ופ"ל דגם בדרשא זו פליגי רבנן ולא דרשי ספר אחד לאפוקי ב' ספרים, ומהאי טעמא השמיט דין זה מפסקיו, אך אכתי דוחק הוא ליישב כן דעת הרמב"ם, דלפי"ז נמצא דפריך הש"ס שלא אליבא דהלכתא, דאק לא קי"ל בר' יוסי, ועוד עדיין ישאר איך קושיא אמאי השמיט הרמב"ם גם איבעיא דרב פפא מפסקיו.

ועל כן נראה לבאר, דרב פפא גופו לאו אליבא דרבנן משתפק, דודאי לית להו לרבנן הפסול דב' או **אוצר החכמה**

ג' ספרים, וכמוש"ג. ולפיכך מסתבר דסברי רבנן דבין שיטה לשיטה ודאי דאיט דומה לעצם הגט אלא דבר זר הוא, דכן היא הסברא הפשוטה דלא דמי כלל הנייר דבין השיטין להנייר שעליו נכתבים האותיות, אלא דלר"י הגלילי דדריש ספר אי' ולא ב' או ג' ספרים, לאפוקי העומד לקרוא דבקטן דמי ונעשה ב' ספרים, וכן לאפוקי הפסק של דבר זר באמצע הגט, שוב לדידיה ברור דהנייר בין השיטין חשיב כגוף הגט ואינו מפסיק, דאינו מפסיק אי' הי' כל גט פסול חוץ ממעורה. והשתא דפ"ל דבין השיטין הוי כגוף הגט לענין הפסק, יש להסתפק, אם חשיב ממש כגוף הנייר של הגט אפי' לבני שויר, שאם שירו לבין השיטין הוי כמי שאמר והנייר שלי, או דילמא לא דמי לגמרי לעצם הגט, היינו גם לענין שויר, דדוקא אם שיר הנייר שמחתם לאותיות הוא דפסול, משום דנשארו האותיות פורחות באויר (וכדכחו רש"י והר"ן) משא"כ בשויר דבין השיטין. ועי' קמקשה הש"ס ותיפוק לי' דספר אחד אמר רתמנא, וא"כ בששיר בין השיטין, נהי דאין האותיות פורחות, ולא הוי ממש כשויר בעצם הגט, ולא מפסל מחמת הפסול דהנייר שלי, מיהו כיון דעומד לקטון, שוב בקטן דמי ויפסל מהאי טעמא. ועי' מיישבת הגמ' לא גרידא דמעורה, והו"ל שפיר ספר אחד, אך מיבעי ליה דלמא יפסול מטעם דהוי כאומר הנייר שלי, ונלפי"ז אחיא קרא לאפוקי גוונא דעומד לקטון, כגון שאמר לה ה"ו גיטך ע"מ שתקטון לך בין השיטין ולא שיר לעצמו כלל, דהשתא ליכא הפסול דהנייר שלי, או אופן אחר דעומד לקטון, והשתא מוכן אמאי השמיט הרמב"ם בין הדין דספר אחד ובין האיבעיא דרב פפא, דהא תרבייהו אליבא דר"י הגלילי אזלי, אכל רבנן לא דרשי כלל הדרשא דספר אחד, וממילא ליכא לאפוקי אליביהו ספיקו של רב פפא.